

Особливості програм первинної професійної підготовки працівників Національної поліції України

Національна академія внутрішніх справ (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Підготовка майбутніх фахівців будь-якої галузі – складний та відповідальний педагогічний процес, ефективність якого залежить від наявності науково обґрунтованих навчальних програм і впровадження новітніх методик навчання.

Навчання майбутніх правоохоронців відзначається підвищеною складністю й відповідальністю, оскільки пов'язане з підготовкою фахівців, які будуть свідомо служити суспільству, забезпечуючи публічну безпеку та порядок. Особливо гостро це питання постає в період докорінного реформування структури МВС України. Новаторські зміни передбачають проведення нових наборів осіб, котрі бажають служити в поліції. Законом України «Про Національну поліцію» [8] визначено, що поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліцію, зобов'язані пройти курси первинної професійної підготовки. Навчання здійснюється відповідно до положення [7], що визначає порядок й умови проходження первинної професійної підготовки поліцейських. Освоєння курсу відбувається на основі розробленої професійної програми. Кожна програма розроблена для підготовки вперше прийнятих працівників відповідно до спеціальності (інспекторів патрульної поліції, слідчих, оперуповноважених карного розшуку та ін.). Підібрана тематика повинна сприяти закріпленню рівня базових знань і формуванню вмінь, необхідних для ефективного виконання завдань професійної діяльності працівників відповідного структурного підрозділу поліції. Програма регламентує перелік навчальних дисциплін і відповідних тем, що є обов'язковими для вивчення, їх зміст, обсяг, мету навчання, форми підсумкового контролю.

Нова основа діяльності поліції ставить підвищені вимоги до професійної підготовленості правоохоронців і потребує наукового обґрунтування та корегування навчальних програм.

Аналіз досліджень цієї проблеми засвідчив: удосконаленням освітнього процесу майбутніх правоохоронців займалося багато вчених [1, 2, 5, 9]. Вивчення особливостей підготовки вперше прийнятих працівників здійснено в працях Я. Г. Бондаренка, А. А. Брижака, Г. В. Джагупова, М. М. Долгополової, А. С. Ніколова та інших [1, 3, 4, 6]. Науковці наголошують на необхідності пошуку нових способів підвищення якості підготовки слухачів курсів первинної професійної підготовки. Це пов'язано з тим, що більшість уперше прийнятих на службу працівників не мали раніше стосунку до правоохоронних органів, а також зі стислими термінами навчання та підвищеними вимогами до підготовленості майбутніх фахівців.

Розглядаючи деякі аспекти вдосконалення методів навчання слухачів курсів первинної професійної підготовки А. С. Ніколов й А. А. Брижак відзначають, що особливу роль у підготовці майбутніх працівників патрульної служби відіграють активні методи навчання. Науковці переконані, що використання диспуту під час навчальних занять сприятиме більш ефективному засвоєнню слухачами навчального матеріалу [6].

На думку М. М. Долгополової [4], підвищення інтелектуального рівня, мотиваційної правосвідомості суб'єктів, які проходять первинну професійну підготовку для роботи в поліції, є одним із головних напрямів формування професійно підготовленого працівника. Науковець переконана, що становлення та розвиток професійних якостей поліцейського залежать, насамперед, від рівня початкової підготовки, що займає центральне місце в структурі професійної підготовки працівників Національної поліції України.

Мета статті – висвітлити особливості програм первинної професійної підготовки працівників Національної поліції України.

У роботі ставимо такі **завдання**:

- 1) провести аналіз спеціальної літератури стосовно підготовки майбутніх правоохоронців;
- 2) порівняти вимоги програм первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в різні підрозділи поліції.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Первинна

професійна підготовка – це процес формування в слухачів спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі формування вмінь щодо зберігання, носіння, застосування й використання вогнепальної зброї. Відповідно до керівних документів термін навчання становить 80 навчальних днів (чотири місяці).

Аналіз професійних програм первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліцію (інспектори патрульної поліції, слідчі, оперуповноважені карного розшуку, дільничні офіцери поліції), дає підстави констатувати, що загальний фонд навчального часу становить 732 години. Типовим навчальним планом передбачено низку дисциплін, які утворюють нормативну та варіативну частини. Нормативна спільна для слухачів усіх підрозділів поліції та, відповідно до державного стандарту, містить 25 навчальних дисциплін і складається з трьох розділів: 1) загальнопрофесійна підготовка (86 годин); 2) професійно-теоретична (134 години); 3) професійно-практична (236 годин). Фонд навчального часу нормативної частини – 472 години, із них 456 – навчальних занять. На рис. 1 показано сукупність навчальних дисциплін нормативної частини програми первинної професійної підготовки поліцейських. Кожна навчальна дисципліна передбачає як теоретичні (лекції), так і практичні заняття.

Детальний аналіз професійних програм засвідчив, що найбільша питома вага навчального часу відводиться на професійно-практичну підготовку (236 годин), до якої входить вогнева (64 години) та тактична підготовка (126 годин). Тематика цих дисциплін покликана наділити слухачів знаннями й сформувати спеціальні рухові вміння й навички для забезпечення особистої безпеки та безпеки громадян під час виконання службових обов'язків у ситуаціях із різним ступенем ризику.

Професійно-теоретична підготовка містить сукупність навчальних дисциплін, які озброюють слухачів знаннями стосовно організаційно-правових основ діяльності Національної поліції, основ кримінального права, кримінально-процесуальної діяльності поліції, превентивної поліцейської діяльності, особливостей документування в службовій діяльності, адміністративної відповідальності та провадження в справах про адміністративні правопорушення тощо.

Загальнопрофесійну підготовку складають дисципліни, освоєння яких сприяє повноцінному формуванню особистості правоохоронця, наділяє їх знаннями загальноправових дисциплін, стосовно особливостей поведінки з різними категоріями населення (основи конституційного права, верховенство права, толерантність та недискримінація в роботі поліцейських, ефективна комунікація, професійна етика, стресостійкість, охорона праці, правила та безпека дорожнього руху й ін.).

Варіативна частина професійних програм відрізняється, але загальний фонд навчального часу однаковий і становить 260 годин. Сукупність навчальних дисциплін, що віднесені до варіативної частини програми первинної професійної підготовки інспекторів патрульної поліції, зображено на рис. 2.

Цей розділ складається з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки й містить дисципліни, що стосуються специфіки діяльності патрульних, а саме: організація діяльності патрульної поліції (60 годин), діяльність патрульного із забезпечення дорожнього руху (72 години), надання домедичної допомоги особам, які її потребують (20 годин), правові підстави затримання (8 годин), дії патрульних під час масових заходів (6 годин), особливості роботи патрульного поліцейського щодо виявлення, попередження та розкриття злочинів, пов'язаних із наркотичними засобами, психотропними речовинами і їх аналогами (10 годин), вогнева підготовка (16 годин), відпрацювання набутих практичних навичок патрульного поліцейського під час проходження рольових ігор (68 годин).

Грунтовний аналіз варіативної частини програми первинної професійної підготовки вперше прийнятих поліцейських на посади оперуповноважених карного розшуку (рис. 3) дає підстави констатувати, що вона містить низку дисциплін, які покликані озброїти слухачів знаннями стосовно особливостей оперативно-розшукової діяльності, що необхідні для якісного виконання службових обов'язків.

Рис 1. Сукупність навчальних дисциплін нормативної частини програми первинної професійної підготовки поліцейських

До професійно-теоретичної підготовки (234 години) віднесено оперативно-розшукову діяльність (156 годин), кримінальний аналіз (10 годин), судову медицину (10 годин), основи криміналістики (30 годин), роль оперуповноваженого карного розшуку в досудовому розслідуванні (24 години), організаційні засади діяльності підрозділів карного розшуку (4 години). Професійно-практична підготовка містить 26 годин практикуму застосування норм кримінального права.

Рис 2. Сукупність навчальних дисциплін варіативної частини програми первинної професійної підготовки інспекторів патрульної поліції

Варіативна частина програми первинної професійної підготовки вперше прийнятих поліцейських на посади слідчих (рис. 4) містить у розділі професійно-теоретичної підготовки такі дисципліни: організаційні засади діяльності органів досудового розслідування (14 годин), взаємодія органів досудового розслідування Національної поліції в процесі своєї діяльності (20 годин), робота слідчого з Єдиним реєстром досудових розслідувань (8 годин), досудове розслідування в кримінальному провадженні (58 годин), особливі порядки кримінального провадження (18 годин), міжнародне співробітництво під час кримінального провадження (6 годин), особливості кваліфікації та розслідування окремих категорій кримінальних проваджень (48 годин), основи криміналістики (44 години), загальні положення оперативно-розшукової діяльності (8 годин), основи кримінального аналізу (14 годин). Загальний обсяг цього розділу – 238 годин. Професійно-практична підготовка містить 22 години практикуму зі складання процесуальних документів.

До варіативної частини професійної програми підготовки вперше прийнятих поліцейських на посади дільничних офіцерів поліції (рис. 5) до розділу професійно-теоретичної підготовки (242 години) віднесено організаційно-правові засади в діяльності дільничного офіцера поліції (6 годин), діяльність дільничного офіцера поліції при застосуванні норм КУпАП (46 годин), методику розслідування окремих кримінальних правопорушень (22 години), застосування дільничним офіцером поліції законодавства України щодо реагування на звернення громадян (16 годин), роль дільничного офіцера поліції під час ДТП (4 години), превентивну діяльність та реагування дільничного офіцера поліції на факти вчинення насильства в сім'ї (16 годин), офіційне спілкування (опитування) в діяльності дільничного офіцера поліції (8 годин); роботу дільничного офіцера поліції, орієнтовану на потреби

Рис. 3. Сукупність навчальних дисциплін варіативної частини програми первинної професійної підготовки оперуповноважених карного розшуку

Рис. 4. Сукупність навчальних дисциплін варіативної частини програми первинної професійної підготовки слідчих

громади (44 години); охорону місця події (6 годин); взаємодію дільничного офіцера поліції з підрозділами Національної поліції та органами виконавчої влади (16 годин); превентивну діяльність

дільничного офіцера поліції (12 годин), роботу дільничного офіцера поліції з підобліковими особами (24 години), роботу працівника поліції щодо захисту прав та законних інтересів дітей (22 години).

Рис. 5. Сукупність навчальних дисциплін варіативної частини програми первинної професійної підготовки дільничних офіцерів поліції

Професійно-практична підготовка містить 18 годин практикуму організації роботи дільничного офіцера поліції на закріпленій дільниці обслуговування.

Ураховуючи, що підготовка вперше прийнятих поліцейських за висвітленими вище програмами лише розпочинається, про їхню ефективність судити зарано.

Висновки й перспективи подальших досліджень. На підставі досліджень констатовано, що нормативна частина програм первинної професійної підготовки вперше прийнятих на службу поліцейських однакова для всіх підрозділів Національної поліції. Загальний фонд навчального часу – 472 години. Варіативна частина професійних програм відрізняється, однак загальний обсяг навчального часу становить 260 годин. Наповненість варіативної частини програми специфічна для кожного підрозділу поліції та містить набір відповідних навчальних дисциплін, що характерні для кожної спеціальності.

Передбачено дослідження рівня тактичної підготовленості працівників підрозділів патрульної служби Національної поліції України.

Джерела та література

1. Бондаренко Я. Г. Психолого-педагогічні особливості формування готовності майбутніх працівників патрульної поліції МВС України до професійної діяльності / Я. Г. Бондаренко // Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2015. – С. 25–28.

2. Горська М. О. Особливості професійного навчання поліцейських у сучасних умовах / М. О. Горська // Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів І міжнар. наук.-практ. конф. – Харків : ХНУВС, 2016. – С. 116–120.
3. Джагунов Г. В. Професійна підготовка дільничного інспектора: питання сьогодення / Г. В. Джагунов // Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2015. – С. 71–73.
4. Долгополова М. М. Окремі питання професійної підготовки поліцейських / І. С. Кравченко / М. М. Долгополова // Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2016. – С. 178–180.
5. Занимонец Г. Г. О повышении эффективности практического обучения кандидатов на службу в органы внутренних дел / Г. Г. Занимонец, Е. Э. Урбан // Международная научно-методическая конференция. Актуальные проблемы практического обучения : сб. науч. трудов. – Могилев : Могилев. Ин-т МВД, 2014. – С. 87–90.
6. Ніколов А. С. Деякі аспекти вдосконалення методів навчання слухачів на курсах первинної професійної підготовки працівників патрульної служби / А. С. Ніколов, А. А. Брижак // Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2016. – С. 307–309.
7. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліцію : наказ МВС України від 16.02.2016 № 105.
8. Про Національну поліцію : закон України. – Київ : Паливода А. В., 2015. – 104 с.
9. Сокурено В. В. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2015. – С. 9–11.

Анотації

У статті висвітлено особливості первинної професійної підготовки працівників Національної поліції України. Аналізуються нормативні й варіативні частини професійних програм підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліцію на посади інспекторів патрульної поліції, слідчих, оперуповноважених кримінального розшуку та дільничних офіцерів поліції. Виявлено, що загальний фонд навчального часу – 732 год, при цьому нормативна частина становить 472 год, варіативна – 260. Нормативна частина загальна для слухачів усіх підрозділів поліції (25 навчальних дисциплін із загальнопрофесійної, професійно-теоретичної й професійно-практичної підготовки). Найбільше навчальних годин відводять на професійно-практичну підготовку, основу якої складають тактична (126 год) і вогнева підготовка (64 год). Наповненість варіативної частини програм специфічна для кожного підрозділу поліції й становить набір відповідних навчальних дисциплін, характерних для кожної спеціальності.

Ключевые слова: первинна професійна підготовка, Національна поліція, перші прийняті працівники.

Валентин Бондаренко. Особенности программ первичной профессиональной подготовки работников Национальной полиции Украины. В статье освещаются особенности первичной профессиональной подготовки работников Национальной полиции Украины. Проведен анализ нормативной и вариативной частей профессиональных программ подготовки полицейских, которых впервые приняли на службу в полицию на должности инспекторов патрульной полиции, следователей, оперуполномоченных уголовного розыска и участковых офицеров полиции. Выявлено, что общий фонд учебного времени составляет 732 часа, при этом нормативная часть составляет 472 часа, вариативная – 260. Нормативная часть общая для слушателей всех подразделений полиции, содержит 25 учебных дисциплин и состоит из общепрофессиональной, профессионально-теоретической и профессионально-практической подготовки. Больше всего учебного времени отводится на профессионально-практическую подготовку, основу которой составляет тактическая (126 часов) и огневая подготовка (64 часа). Наполненность вариативной части программ специфическая для каждого подразделения полиции и содержит набор соответствующих учебных дисциплин, характерных для каждой специальности.

Ключевые слова: первичная профессиональная подготовка, Национальная полиция, впервые принятые работники.

Valentyn Bondarenko. Peculiarities of Programs of Primary Professional Training of Workers of the National Police of Ukraine. The article highlights peculiarities of primary professional training of the National Police of Ukraine. It was conducted the analysis of regulatory and variable parts of professional training programs for police officers which were first employed for positions of patrol force inspectors, investigators, investigators of a criminal investigation department and district police officers. It was revealed that the general fund of training time is 732 hours, the regulatory part is 472 hours and the variable part is 260 hours. The regulatory part is common for students of all units of police, contains 25 subjects and consists of general professional, professional-theoretical and professional-practical training. Most of the training time is devoted to professional-practical training the basis of which contains tactical (126 hours) and fire training (64 hours). Fullness of the variable part of programs is specific for each unit of police and contains a set of relevant educational disciplines specific to each specialty.

Key words: initial professional training, National Police, first employed workers.